

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Aloite Kiskon Kirkkojärven säännöstelyhaittojen vähentämiseksi

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys esittää, että Varsinais-Suomen ELY-keskus jatkaa neuvotteluja ja toteuttaa hankkeen, jolla Hålldamin säännöstelypato korvataan pohjapadolla tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Mikäli sopimukseen hankkeen toteuttamiseksi ei päästä, hoitoyhdistys pyytää Varsinais-Suomen ELY-keskusta tekemään Etelä-Suomen aluehallintovirastoon hakemuksen Kiskon Kirkkojärven säännöstelyn muuttamiseksi vesilain 3 luvun 10 §:n mukaiseksi.

Perustelemme esitystämme seuraavasti

Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittäminen jäi kesken

Kiskonjoen vesistö on merkittävästi säännöstelty vesistö, jossa säännöstelyn vaikutukset näkyvät mm. virtaaman ja vedenkorkeuden vaihteluina. Vuonna 2007 käynnistettiin Varsinais-Suomen TE-keskuksen (nyk. Varsinais-Suomen ELY-keskus) aloitteesta laaja yhteishanke Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittämiseksi moninaiskäyttöä paremmin palvelemaan suuntaan. Eri säännöstelyvaihtoehdoissa tavoiteltiin vedenkorkeuden pitämistä vähintään tasossa N2000+26,58 – 26,64 m (N60 + 26,32-26,37 m). (Varsinais-Suomen ELY-keskus 2010).

Raportti Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittämiseksi jäi vuonna 2010 luonnosvaiheeseen, mutta siinä esitettyjä säännöstelysuosituksia on hyödynnetty Kirkkojärven säännöstelyssä mm. minimijuoksutusten ja järven vedenkorkeuden tavoitealarajan osalta. Suunnitelman pohjalta säännöstelyn kesäaikaisiksi tavoiterajoiksi on sovittu alarajaksi N60 +26,30 ja ylärajaksi N60 +26,61. Lisäksi kesäisin pyritään juoksettamaan vähintään 1,0 m³/s:n virtaamaa, paitsi vedenkorkeuden alittaessa N60 +25,98 virtaama pienennetään 0,5 m³/s. Tulva-aikoina säännöstelijä seuraa myös alajuoksun tilannetta ja reagoi siihen mahdollisuuksien mukaan.

Säännöstelyllä on hyvin haitallisia vaikutuksia Kirkkojärvestä

Kirkkojärven ekologinen tila on välttävä, eikä järven tilaa ei ole saatu kohenemaan. Kirkkojärvi on hyvin rehevöitynyt. Järven virkistyskäyttöä haittaavat mm. ajoittaiset leväkukinnat, veden sameus, umpeutuminen, massiiviset rantakasvustot ja särkikalamäärät sekä suuret vedenkorkeuden vaihtelut.

Kirkkojärvellä ongelmiksi koetaan tulvat ja alhaiset kesävedenkorkeudet sekä säännöstelyn alarajan puuttuminen lainvoimaisen säännöstelyluvan lupaehdoista. Kirkkojärvelle on ominaista, että se tulvii helposti ja veden ennakoimaton nousu liian ylös aiheuttaa haittaa alavien rantapeltojen viljelylle sekä alavimmille rantatonteille. Alimpien vedenkorkeuksien aikana aiheutuu virkistyskäytölle helposti merkittävää haittaa. Veden mataluus lisää myös järven rehevöitymistä ja rantakasvillisuuden, etenkin ruovikon määrää ja järven umpeenkasvua. Tarvetta on siis määrittää vedenkorkeuden alaraja siten, että umpeenkasvukehitys hidastuu.

Säännöstelylupa on ikivanha ja siitä puuttuu alaraja

Ensimmäinen Perniön Kosken ruukin toimintaa ja säännöstelyoikeutta koskeva lupa (privilegio) annettiin vuonna 1679, jonka jälkeen säännöstelyoikeutta on käsitelty useissa eri yhteyksissä eri oikeusprosessien aikana. Viimeisin oikeusprosessi käytiin 1900-luvun alussa. Vuonna 1826 katselmuksessa määriteltiin Hålldamin padotuskorkeus eli säännöstelyn yläraja, joka edelleen on ainoa säännöstelyä ohjaava virallinen lupamääräys. Vanhoissa päätöksissä ei ole määräyksiä alimmista vedenkorkeuksista tai minimivirtaamasta.

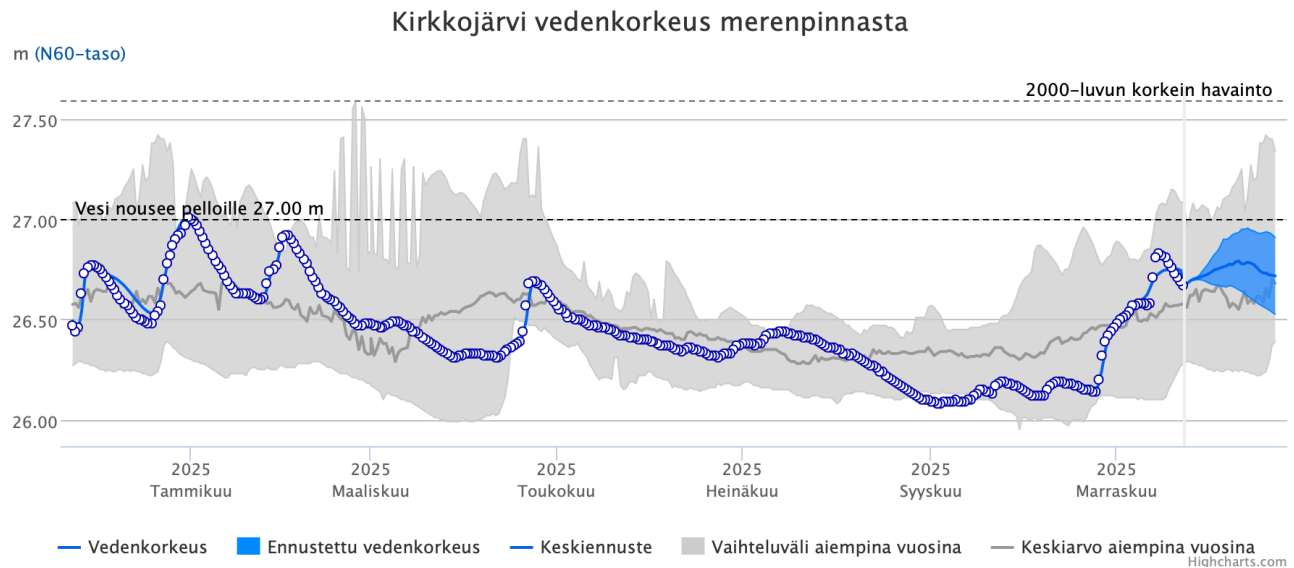
Kiskon Kirkkojärveä säännöstellään Kosken voimalaitoksen Hålldamin säännöstelypadolla. Kosken voimalaitoksen yläveden ja Kirkkojärven vedenkorkeuden korkeusero on vajaa metri. Voimalan säännöstelyluvan päätöksessä (katselmus v. 1826) Kirkkojärven vedenkorkeuden yläraja on N2000+26,87 m (N60 +26,61 m). Säännöstelyllä ei ole luvassa alarajaa. Hydrologisten olosuhteiden ja uoman virtauskapasiteetin perusteella tulva nousee usein säännöstelyn ylärajan yli, jolloin ylärajan ylittäminen käytännössä tarkoittaa luukkujen avaamista täysin auki silloin kun vedenkorkeus ylittää ylärajan. Kirkkojärven säännöstelyluvassa ei tietävästi ole mainintaa padon käytöstä lyhytaikaissäännöstelyyn, jolloin patoa ei voi käyttää tunti-, päivä- tai viikkotasoiseen säännöstelyyn voimatuotannon tarpeisiin

ilman asian käsittelyä vesilain mukaisessa lupamenettelyssä (KHO:2018:23).

Luvan haltija ei noudata sopimusta

Kirkkojärven hoitoyhdistys on tehnyt voimayhtiön kanssa ns. herrasmiehsopimuksen, jonka mukaan Kirkkojärven veden korkeus pyritään pitämään kesäkuukausina vähintään korkeustasossa N2000+26,56 m (N60 +26.30 m). Esimerkiksi kuluneena vuotena herrasmiehsopimuksen alaraja kuitenkin alittui 10.8. ja aleni jatkuvasti 3.9. saakka, jolloin Kirkkojärven veden korkeus oli enää N60 +26.10. sen pysyessä hyvin alhaalla aina 26.10. saakka, jolloin korkeus lähti nopeaan nousuun (ks. kuva).

Hoitoyhdistys katsoo, että mitään takeita ei ole siitä, että sopimus pitäisi tulevinakaan vuosina.

Hoitoyhdistyksen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toiminta säännöstelyhaittojen torjumiseksi

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen laatiman vesienhoidon toimenpideohjelman (Kipinä-Salokannel ja Mäkinen 2021) mukaisesti säännöstelyn haittoja on tavoitteena vähentää. Säännöstelyissä kiinnitetään nykyisin entistä enemmän huomiota vesistöjen virkistyskäyttöön, kalatalouteen, vedenlaatuun ja vesistöjen luonnonarvoihin. Lisäksi on kertynyt uutta tietoa säännöstelyn vaikutuksista mm. rantakasvillisuuteen ja kalojen kudun onnistumiseen. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on laatinut Kirkkojärven hoitosuunnitelman (liitteenä), jossa Kirkkojärvi pyritään saaman hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2027 mennessä.

Yhtenä hoitosuunnitelman toimenpiteenä on selvittää mahdollisuudet muuttaa järven säännöstely nykyistä ennustettavammaksi ja luonnonmukaisemmaksi. Hoitoyhdistys teki 13.2.2023 aloitteen Varsinais-Suomen ELY-keskukseen em. toimenpiteen toteuttamiseksi. Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi vastauksessaan 3.3.2023 että avoin ja yhteistyöhenkinen vuoropuhelu sekä tavoitteenasettelu säännöstelijän, hoitoyhdistyksen ja ELY-keskuksen välillä on tärkeää ja paras ratkaisu eri käyttötarpeet huomioivan säännöstelytoiminnan ylläpitämiseksi jatkossa Kiskonjoen arvokkaassa vesistössä. ELY-keskus järjesti huhtikuussa tähän liittyvän tapaamisen edellä mainittujen tahojen kesken. Tuolloin keskusteltiin myös mahdollisten lisäselvitysten tarpeesta säännöstelytoimintaan liittyen.

Hälldamin säännöstelypadon korvaaminen pohjapadolla

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mukaan kestävin ratkaisu tulevaisuudessa saattaisi olla Hälldamin säännöstelypadon korvaaminen luonnonmukaisella pohjapadolla, millä samalla ajanmukaistettaisiin ikivanha säännöstelylupa. ELY-keskus teetti vuonna 2024 ympäristötekniikan insinööri Jami Aholla selvityksen Hälldamin pohjapadon korvaamiseksi pohjapadolla. Tavoitteena selvityksessä on Kirkkojärven vedenkorkeuksien vaihtelun palauttaminen luonnonmukaisemmaksi ja täten parantaa järven tilaa sekä virkistyskäyttöarvoa, mikä on myös järven hoitoyhdistyksen tavoite. Tavoitteena on myös poistaa säännöstelyvelvoite siten, että voimantuotantoon ei synny vähäistä suurempia menetyksiä. Lisäksi tavoitteena on poistaa patoon liittyvät käyttö- ja kunnossapitovelvoitteet, mikä säästää resursseja.

Tavoitteena on vesistön ekologisen tilan parantaminen sekä kunnossapito- ja hoitovelvoitteiden vähentäminen.

Selvitys on hyvin perusteellisesti laadittu ja hoitoyhdistys pitää padon korvaamista pohjapadolla erinomaisena ratkaisuna Kirkkojärven säännöstelyongelmien poistamiseksi. Toimenpiteiden vaikutuksesta alimmat vedenkorkeudet nousevat 16-28 cm, ja keskimääräinen vedenkorkeus ei muutu. Tulvakorkeudet nousevat 3 cm. Suurimmat virtaamat pienenevät 1,5-1,7 m³/s ja pienimmät virtaamat suurenevät noin 0,18-0,24 m³/s. Vaikutukset voimatuotantoon arvioitiin vähäisiksi. Juoksetettava vesimäärä laitoksen läpi ei olisi todennäköisesti nykyistä pienempi ja ajallinen jakauma olisi suunnilleen nykyisen kaltainen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on esitellyt selvityksen luvan haltijalle, joka on torjunut hankkeen toteuttamisen. Hoitoyhdistys pitää hyvin tärkeänä, että ELY-keskus jatkaa neuvotteluja luvan haltijan ja muiden osapuolten kanssa, jotta hanke voitaisiin toteuttaa.

Kirkkojärven veden korkeudelle on haettava säännöstelyn alaraja aluehallintovirastosta

Voimalaitoksen säännöstelylupa on 1800-luvulta ja se on monilta osin puutteellinen nykypäivää ajatellen. Vesilain 3 luvun 10 §:n mukaan vesistön vedenkorkeuteen tai vedenjuoksuun vaikuttavan hankkeen lupapäätöksessä on tarvittaessa annettava määräykset veden enimmäis- tai vähimmäiskorkeudesta ja veden juoksutuksen järjestämisestä.

Jos luvan haltija ei edelleenkään suostu em. pohjapatoratkaisuun, hoitoyhdistys pitää välttämättömänä, että ELY-keskus tekee hakemuksen aluehallintovirastolle määräyksien antamiseksi veden korkeuksista Kiskon Kirkkojärvessä. Erityisesti alarajan määrittämisellä voidaan säännöstelyn vahingollisia vaikutuksia ekosysteemiin ja virkistykseen vähentää tässä välttävissä ekologisessa tilassa olevassa järvessä, joka kuuluu erityisesti suojeltuun Kiskonjoen vesistöön.

Helsingissä 23.11.2025

Markku Marttinen
FM, hydrobiologi
puheenjohtaja
Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys
k.markku.j.marttinen@gmail.com
p. 0447599717